

MAGYAR
OPERA
2021

OPERA TREZOR

Goldmark Károly

Sába királynője

Die Königin von Saba

opera négy felvonásban

*Gál Erika, Rezsnyák Róbert, Kelemen Zoltán, Fried Péter,
Sümei Eszter és az OPERA Énekkara*

Goldmark Károly
Sába királynője

opera négy felvonásban

Librettó **SALOMON HERMANN MOSENTHAL**

Salamon király **SZEMERÉDY KÁROLY**

Főpap **PALERDI ANDRÁS**

Szulamit **SÜMEGI ESZTER**

Asszád **LÁSZLÓ BOLDIZSÁR**

Baal-Hanan **REZSNYÁK RÓBERT**

Sába királynője **GÁL ERIKA**

Astaroth **TÖREKY KATALIN**

Karmester **KOCSÁR BALÁZS**

Közreműködik **A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ ZENEKARA ÉS ÉNEKKARA**

Karigazgató **CSIKI GÁBOR**

A felvétel az Eiffel Műhelyház Fricsay Ferenc stúdiójában készült 2021. augusztus 29. és 31. között

Hangmérnök **KONDÁS FERENC, KACKSTÄDTER PÉTER ÉS HORVÁTH TAMÁS**

Zenei rendező **CSURGÓ TAMÁS**

német nyelven

Játékidő **163'54"**

A felvétel a Magyar Állami Operaház tulajdona

Az opera felvétele a brémai Schweers & Haaks Kiadó kottája alapján készült, melyben Goldmark Károly a bécsi ősbemutató, majd a magyarországi bemutató kedvéért két és fél óras játékidőre redukálta az eredeti partitúrát. A felvétel végén – bónuszként – a teljes balettzene is megtalálható.

Lejátszási lista

I. felvonás

1. Nyitány 7'04"
2. Nyitókórus és jelenet / Öffnet Euch Thore (énekkar, Főpap, Szulamit) 6'30"
3. Kórus és Szulamit áriája / Der Freund ist dein (énekkar, Szulamit) 6'03"
4. Jelenet / Dem König heil (Asszád, Főpap, Szulamit, énekkar, Baal-Hanan, Salamon) 8'03"
5. Asszád elbeszélése / Am Fuss des Libanon (Asszád) 8'50"
6. Asszád és Salamon kettőse / Tritt mit der Braut (Salamon, Asszád) 2'30"
7. Sába királynője érkezése / Heil, der Kön'gin Heil (énekkar) 5'46"
8. Az I. felvonás fináléja / Willkommen edler Gast in diesen Hallen (Salamon, Sába királynője, Asszád, Szulamit, Astaroth, Baal-Hanan, Főpap, énekkar) 10'27"

II. felvonás

9. Bevezető jelenet, Sába királynője áriája és jelenet / Aus des Jubels Festgepränge (Sába királynője, Astaroth) 9'41"
10. Asszád áriája / Magische töne (Asszád) 2'51"
11. Sába királynője és Asszád kettőse / Ha! Was seh' Ich (Asszád, Sába királynője) 5'40"
12. Jelenet / Danket dem Herrn (Főpap, énekkar, Szulamit, Salamon) 11'55"
13. A II. felvonás fináléja / Der Ew'ge segne und behüte Euch (Főpap, énekkar, Asszád, Szulamit, Salamon, Sába királynője, Baal-Hanan, Astaroth) 10'37"

III. felvonás

14. Balettzene 9'49"
15. Sába királynője és Salamon kettőse / Genug, berauschend dieses Festes Glanz (Sába királynője, Salamon) 7'30"
16. Jelenet / Und Du, mein Asszad (Salamon, Baal-Hanan, énekkar) 3'47"
17. Szulamit áriája és a III. felvonás fináléja / Die Stunde, die mir ihn geraubt (Szulamit, énekkar, Salamon) 10'24"

IV. felvonás

18. Asszád áriája / Wohin link inch ide miden Schritten (Asszád) 2'35"
19. Sába királynője és Asszád kettőse / Assad... Wer ruft mir (Sába királynője, Asszád) 5'37"
20. Jelenet, viharzene, Szulamit és Asszád kettőse, zárókórus / Als Führer in das Jenseits (Asszád, énekkar, Szulamit) 12'20"

Bónusz

21. A III. felvonás balettenéje 15'55"

Játékidő **163'54"**

Gál Erika, László Boldizsár

A 19. század legsikeresebb magyar operája

A 2015-ös év legfontosabb operaházi újrafelfedezése Goldmark Károly *Sába királynője* című operájának felújítása volt. A feltámasztási kísérlet méltó folytatása a Dohnányi Ernő *A tenorjával* megkezdett útnak, melyet a két világháború közti időszak népszerű operái, *A bűvös szekrény* (Farkas Ferenc), *Az arany meg az asszony* (Kenessey Jenő) és a *Farsangi lakodalom* (Poldini Ede) követték. A *Sába királynője* előbb nyáron, a Margitszigeten, majd ősszel az Erkel Színházban, Káel Csaba rendezésében kelt új életre. A produkció 2018-ban New Yorkba, majd – koncertszerű változatban – 2019-ben Tel-Avivba is eljutott, 2021 nyarán pedig film készült belőle.

A *Sába királynője* ősbemutatója 1875. március 10-én volt a bécsi Hofoperben, a pesti Nemzeti Színház pedig egy évvel később tűzte műsorára. Mint oly sokakat – többek között Gustav Mahler – Goldmark Károlyt (1830. május 18., Keszthely – 1915. január 2., Bécs) sem könnyű beskatulyázni, hiszen tipikusan monarchiabeli jelenség volt: magát magyarnak valló vallásos családból származó zsidó, aki „anyanyelvén” nem beszélt és huszonegy éves korától kezdve Bécsben élt. „Azok közé a zenei zsenik közé tartozott, akiknek csak életet adott a magyar föld, megélhetést nem” – írta róla az 1930-as években Sebestyén Ede. Röögös út vezetett addig, amíg a színházi hegedűsből elismert zeneszerző lett. Főművét, a *Sába királynőjét* hat esztendőn keresztül komponálta, majd újabb három évet kellett várnia, míg a színházi és udvari intrikákön áttörve sikerült színpadra segíteni az operát. A siker azonban öt igazolta, már az első szezonban harmincszor kellett előadni a művet. Goldmark későbbi operái – *Merlin* (1887), *A házi tücsök* (1896), *A hadifogoly* (1899), *Götz von Berlichingen* (1902), *Téli rege* (1908) –, bár bőséggel tartalmaznak figyelemreméltó részleteket, sohasem érték el a *Sába királynője* népszerűségét. Élete alkonyán mindkét fővárosban otthon érezte magát, és mindkettő ünnepelte őt.

A *Sába királynője* ősbemutatója után a kritika fanyalgott, ám a közönség egyre inkább szívébe zárta a bibliai témájú konfliktusra épülő, dúsan hangszerelt, nagyszerű szerepeket és énekelni- valót felvonultató látványos operát. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint azoknak a városoknak a listája, ahol világszerte játszották: 1877-ben Hamburgban, 1878-ban Prágában, 1879-ben Torinóban és Berlinben, 1880-ban Szentpéterváron (olaszul), 1885-ben a New York-i Metropolitanban (ahol angolul 1906-ig negyvenhatszor adták), 1887-ben Madridban, 1897-ben Zürichben, 1899-ben Buenos Airesben, 1910-ben Londonban mutatták be. Bécsben 1937-ig folyamatosan műsoron tartották, ekkor a törvények értelmében a zsidó szerzők műveit eltüntették a színházak repertoárjáról, így végül 276 előadást ért meg a császárvárosban. Pesten is gyakran játszott repertoárdarab volt, hiszen 1938-ig 227-szer ment, majd a világháború után egyből felújították, és egészen 1971-ig játszották, összesen 332 estén.

Sajnálatos, hogy míg a *Sába királynőjére* sokban emlékeztető Meyerbeer vagy Halévy egykor népszerű nagyoperái az utóbbi években világszerte kerülnek elő a feledés homályából, addig Goldmark művét még Bécsben sem tartották elég érdekesnek ahhoz, hogy a komponista halálának 2015-ös centenáriumán legalább koncertszerűen előadják (egyedül a dél-német Freiburg városának színháza élt a feltámasztás lehetőségével). Így Budapestre hárult a nemes feladat, hogy a mű újbóli megszólaltatása felett bábáskodjon.

Karczag Márton

Gál Erika

Cselekmény

I. felvonás, Terem Salamon palotájában

Szulamit, a Főpap lánya, izgatottan várja vissza vőlegényét, Asszádot, aki Salamon király parancsára épp Sába királynőjének palotabeli látogatását készíti elő. A fiatalok esküvője másnap esedékes. Asszád visszatér a palotába és elmondja Salamon királynak, hogy a libanoni cédrusok árnyán beleszeretett egy titokzatos nőbe, és már nem szereti Szulamitot. Salamon azt tanácsolja Asszádnak, hogy ne kövesse ezt a fellángolást, hanem tartson ki korábbi elhatározása mellett, és vegye feleségül Szulamitot. Sába királynője kísérete élén megérkezik a palotába. Ahogy köszönti a királyt, fellebbenti fátylát, és Asszád meglátja, hogy ő maga az a titokzatos asszony, akivel útja során találkozott. De a királynő úgy tesz, mintha nem ismernék egymást, ami összezavarja a fiatalembert. A király fogadást ad a királynő tiszteletére.

II. felvonás, A palota kertje, éjjel

Sába királynője titkon kijön a kertbe az ünnepségről. Épp Asszád közelgő házasságán jár az esze, amikor szolgálja, Astaroth, szól neki, hogy Asszád a közelben van, majd a szolga csábító keleti dallamokkal, „mágikus hangokkal” odacsalja a fiatalembert úrnőjéhez. Asszád és a királynő fűtött beszélgetésbe kezd, amely szenvedélyes ölelésbe torkollik. Légyottjukat a Templomfelügyelő szakítja félbe, amikor napfelkeltekor Izrael gyermekeit imára szólítja. Összegyűlik az esküvőre a násznép. Asszád és Szulamit esketése már majdnem véget ér, amikor feltűnik Sába királynője, hogy átadja nászajándékát. A királynő továbbra is idegenként kezeli a fiatalembert, aki teljesen esztét veszti. Istenkáromlást követ el: a királynőt nevezi istenének. Felháborodás vet véget az esküvői szertartásnak, és Asszádot elvezetik, hogy megkapja méltó büntetését, amely valószínűleg: halál.

László Boldizsár, Szemerédy Károly

III. felvonás, Salamon király udvarában

A Sába királynője látogatásának tiszteletére rendezett ünneppsorozat egy balettel folytatódik. A királynő aggódik Asszád sorsáért, és Salamont kéri, adjon bocsánatot neki. A király nemet mond és a királynő bosszút forralva távozik. Szulamit társnői körében bánatos dalt énekelve lép az udvarba. Ő maga az Úrnak szenteli immár életét, de mielőtt útnak indul, Asszád életéért könyörög. Salamon titokzatos prófeciával válaszol, melyben Szulamit jövőjét írja le. A zaklatott lány elhagyja a palotát és a sivatag felé veszi útját, megsiratni sorsát.

IV. felvonás, A sivatagban

Salamon megkegyelmezett: Asszád büntetése halál helyett száműzetés. Sába királynője Szulamit sivatagi laka közelében talál az ifjúra, akit megpróbál meggyőzni, menjen vele. De Asszád ellenáll a csábításnak és megbánja tetteit, a haláltól várva megváltást Isten ellen vétett bűneire. Miközben Szulamitért imádkozik, egy vad homokvihar csap le rá. Mikor a lány és társnői rábukkannak, Asszád már alig él. A férfi szerelme bocsánatát kéri, melyet meg is kap, épp mielőtt a szeretett nő karjában elérí a halál.

Orbán Eszter

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Felelős kiadó **Ókovács Szilveszter**,
a Magyar Állami Operaház főigazgatója
A bookletet szerkesztette **Karczag Márton**
Fotó **Rákossy Péter**

Grafikai terv, nyomdai előkészítés **Mátai és Végh Kreatív Műhely**